

Голові разової спеціалізованої вченої ради
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
доктору політичних наук, професору,
завідувачу кафедри політології
Філософського факультету
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
БАТРИМЕНКО Олегу Володимировичу

ВІДГУК

**Офіційного опонента, доктора економічних наук,
професора, завідувача кафедри економіки, обліку та оподаткування
Національного університету «Чернігівська політехніка»
Дерій Жанни Володимирівни
на дисертаційну роботу Єрмоленко Ірини Володимирівни
на тему «Особливості молодіжної політики в сучасній Україні»
що подана на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань
05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 052 «Політологія»**

Обґрунтування вибору теми дослідження.

Вибір теми дисертаційного дослідження Єрмоленко І.В. «Особливості молодіжної політики в сучасній Україні» є обґрунтованим, своєчасним та відповідає напрямам розвитку сучасної політичної науки. Актуальність дослідження зумовлена особливим значенням молодіжної політики як складової публічної політики, спрямованої не лише на забезпечення соціальних потреб молоді, а й на формування умов для її активної участі у суспільно-політичному житті, реалізації громадянського потенціалу та залучення до процесів вироблення і прийняття політичних рішень.

Особливої актуальності обрана проблематика набуває в умовах глибоких суспільно-політичних трансформацій України, зумовлених процесами децентралізації, європейської інтеграції, розвитку громадянського суспільства та необхідністю реагування на нові виклики, спричинені повномасштабною війною.

Специфіка сучасного українського контексту полягає в необхідності забезпечення функціонування молодіжної політики в умовах безпекових викликів та їх довгострокових наслідків, що зумовлює потребу в адаптивних механізмах її формування та реалізації. Важливою передумовою вибору теми є

також необхідність переосмислення механізмів взаємодії державних інституцій, органів місцевого самоврядування, громадянського суспільства та самої молоді.

Таким чином, вибір теми дисертаційного дослідження є науково та суспільно обґрунтованим. Її актуальність визначається необхідністю теоретичного осмислення трансформацій молодіжної політики України та вдосконалення практичних механізмів її реалізації в умовах демократичних перетворень, децентралізації, європейської інтеграції та сучасних безпекових викликів.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційній роботі І. В. Єрмоленко, можна оцінити як достатній. Структура та змістове наповнення дисертації свідчать про глибоке вивчення здобувачкою наукового дискурсу за темою роботи, а наукові положення і висновки дисертації є належно обґрунтованими. Формулювання мети дослідження відзначається чіткістю та логічною послідовністю, тоді як визначені об'єкт і предмет повною мірою відображають специфіку обраної теми. Поставлені в роботі завдання є цілком раціональними, взаємопов'язаними та спрямованими на поетапне й усебічне досягнення кінцевого результату дисертаційної роботи, що дозволило вибудувати дослідницьку логіку, у межах якої молодіжна політика аналізується як цілісна система, ефективність якої обмежується інституційною нестабільністю, перервністю механізмів реалізації та недостатнім залученням молоді як суб'єкта формування цієї політики. Методологічну основу дисертації становить комплекс наукових методів, вибір яких зумовлений логікою розв'язання поставлених завдань, зокрема використано методи аналізу, синтезу та узагальнення, які були застосовані під час аналізу підходів до визначення сутності молодіжної політики, з'ясування ролі молоді як об'єкта та суб'єкта політики, а також при формуванні понятійно-категоріального апарату дослідження. Системний та структурно-функціональний методи дозволили розглянути молодіжну політику як цілісну систему, визначити її основні елементи, суб'єктів та механізми функціонування, а також прослідкувати їх взаємозв'язок. Застосування історичного методу у дослідженні дозволило проаналізувати еволюцію становлення молодіжної політики в Україні, зміну підходів до її формування, реалізації та прослідкувати процес розвитку нормативно-правового та інституційного забезпечення. Порівняльний метод використовувався з метою зіставлення національних підходів до вироблення молодіжної політики з європейськими практиками. Емпіричні методи дослідження, зокрема аналіз статистичних даних та вторинних соціологічних матеріалів, дали змогу узагальнити та інтерпретувати інформацію щодо стану молодіжної політики,

виявити ключові проблеми її реалізації та обґрунтувати напрями її удосконалення в умовах сучасних суспільно-політичних трансформацій.

Структура дисертації є послідовною і логічною. У вступі обґрунтовано актуальність теми, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, методи, наукову новизну, теоретичне і практичне значення роботи. Основний текст роботи складається з трьох розділів, які послідовно розкривають особливості молодіжної політики в сучасній Україні. Загальний обсяг дисертації становить 173 сторінки. Важливою складовою обґрунтованості результатів є опрацювання значного масиву наукових праць, нормативно-правових актів, аналітичних та статистичних матеріалів, а також документів, що характеризують розвиток молодіжної політики в Україні. Бібліографічна база дисертації охоплює праці українських і зарубіжних дослідників, матеріали міжнародних організацій та спеціалізовані дослідження молодіжної політики – 154 найменування.

У першому розділі дослідження проаналізовано особливості молодіжної політики, висвітлено сутність, основні елементи та етапи формування молодіжної політики, узагальнено існуючі концептуальні підходи до її трактування в науковій літературі та практиці державного управління.

У другому розділі дисертації здійснено аналіз сучасного стану молодіжної політики в Україні, досліджено нормативно-правове забезпечення молодіжної політики, приділено увагу європейським документам у сфері молодіжної політики, проаналізовано систему органів та інституцій, що беруть участь у формуванні та реалізації молодіжної політики.

Третій розділ роботи присвячений основним напрямам удосконалення молодіжної політики в Україні, а саме обґрунтовано підхід до оцінювання ефективності молодіжної політики та виокремлено п'ять ключових критеріїв оцінки ефективності молодіжної політики: інституційна сталість, рівень політичної участі молоді, репрезентативність, відповідність європейським стандартам та результативність.

Таким чином, наукові положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи мають достатній рівень теоретичного й емпіричного обґрунтування, логічно пов'язані з визначеними метою і завданнями дослідження та відповідають його предмету. Застосований методологічний інструментарій і опрацьовані джерела забезпечили можливість комплексного політологічного аналізу особливостей молодіжної політики в сучасній Україні.

Наукова новизна одержаних результатів.

Наукова новизна дисертаційного дослідження І. В. Єрмоленко визначається комплексним політологічним аналізом особливостей формування та реалізації молодіжної політики в сучасній Україні, здійсненим з урахуванням інституційних трансформацій, зміни ролі молоді як суб'єкта політичного

процесу, розвитку механізмів її участі та сучасних суспільно-політичних викликів.

До найбільш вагомих результатів, що визначають наукову новизну роботи, слід віднести:

- обґрунтування системи критеріїв оцінки ефективності молодіжної політики в Україні, що включає інституційну сталість, політичну участь молоді, репрезентативність, відповідність європейським стандартам, результативність програм та ресурсне забезпечення. Запропоновані критерії є підставою для оцінки ефективності молодіжної політики не лише через кількість реалізованих програмних заходів, а як комплексний результат функціонування інституцій, участі молоді, ресурсного забезпечення та досягнення визначених політичних цілей (с.112-113);

- удосконалення розуміння подвійної суб'єктно-об'єктної природи молоді у молодіжній політиці шляхом конкретизації критеріїв політичної суб'єктності молоді. Такий підхід дозволяє перейти від трактування молоді переважно як адресата державної політики до її розгляду як активного учасника формування політичних рішень (с. 19);

- удосконалення порівняльного аналізу механізмів моніторингу та оцінки молодіжної політики в Україні та ЄС, зокрема через зіставлення адміністративно-звітного підходу (Україна) із моделлю evidence-based policy та youth impact assessment (ЄС), що дозволило визначити конкретні напрями гармонізації (с. 62-68);

- подальший розвиток положень щодо переходу від патерналістської до партнерської моделі молодіжної політики в Україні з урахуванням впливу Революції Гідності та повномасштабної війни як каталізаторів трансформації ролі молоді від пасивного об'єкта до активного суб'єкта політичних процесів (с. 75);

- подальший розвиток аналізу мережевого характеру взаємодії суб'єктів молодіжної політики (держава, громадянське суспільство, бізнес, молодіжна інфраструктура, міжнародні партнери) як альтернативи вертикальній моделі управління у цій сфері (с. 90).

Практичне значення одержаних результатів дослідження.

Практичне значення роботи полягає у можливості використання для науково-теоретичної та інформаційно-аналітичної роботи при розробці та впровадженні національних та місцевих програм з удосконалення молодіжної політики, раціональної взаємодії влади та молоді. Матеріали також можуть бути використані при плануванні роботи громадських молодіжних організацій, молодіжної інфраструктури та органів державної влади та місцевого самоврядування у розробці заходів для молоді. Основні ідеї та висновки також можуть використовуватися в освітньому процесі закладів вищої освіти при

розробці та викладанні курсів з політології, державного управління, молодіжної політики тощо.

Повнота викладення наукових положень, висновків і результатів в опублікованих працях.

Основні результати дисертаційної роботи опубліковано в 11 наукових працях, серед яких: 5 статей у наукових фахових виданнях України (категорія Б), 6 праць апробаційного характеру. Авторкою дотримані вимоги п. 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, щодо кількості публікацій, відповідності опублікованим результатам тим, що містяться у дисертації, апробації її основних положень.

Відповідність дисертації встановленим вимогам.

Дисертаційна робота є завершеним науковим дослідженням, у якому авторка послідовно розкрила заявлену тему. Мета роботи досягнута, задачі розв'язані. Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи, науковими публікаціями здобувачки за темою дослідження дає підстави стверджувати, що в роботі не виявлено ознак порушення вимог академічної доброчесності.

Дисертаційна робота виконана на належному науковому рівні, має логічну структуру, містить коректні посилання на використані джерела інформації та відображає дотримання здобувачкою принципів наукової етики, об'єктивності й доброчесності у проведенні дослідження. Використані положення інших авторів супроводжуються відповідними бібліографічними посиланнями, що свідчить про дотримання законодавства у сфері авторського права і суміжних прав.

Текст характеризується належною структурованістю, логічністю викладу, науковим стилем і достатнім рівнем теоретичного узагальнення. Дисертантка демонструє володіння сучасним понятійним апаратом політичної науки, уміння працювати з міждисциплінарними та міжнародними матеріалами і здатність формулювати власні концептуальні положення.

Наукові публікації здобувачки підтверджують апробацію основних положень дисертації та відображають особистий внесок автора у розроблення досліджуваної проблематики.

Дисертаційна робота І. В. Єрмоленко на тему «Особливості молодіжної політики в сучасній Україні» є завершеним самостійним науковим дослідженням, присвяченим комплексному політологічному аналізу особливостей формування та реалізації молодіжної політики в Україні в умовах сучасних суспільно-політичних трансформацій. За своїм змістом,

спрямованістю та отриманими результатами дисертація відповідає паспорту спеціальності 052 «Політологія», та встановленим вимогам до кваліфікаційних наукових праць на здобуття ступеня доктора філософії.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи.

У цілому позитивно оцінюючи наукові результати, отримані у дисертаційному дослідженні Єрмоленко І.В., а також їх практичне значення, слід відзначити окремі дискусійні положення та висловити деякі зауваження які мають дискусійний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку роботи.

1. Дискусійним видається запропонований авторкою підхід до диференціації молоді за віковими групами. У роботі слушно наголошується на неоднорідності молоді та обґрунтовується доцільність виокремлення груп 14–18, 18–24 та 25–35 років. Проте потребує додаткового пояснення питання щодо критеріїв саме такого поділу та його практичного застосування в механізмах формування й реалізації молодіжної політики (розділ 1 с.33).

2. Авторка слушно визначає нестабільність інституційного забезпечення, переривчастість політики та втрату інституційної пам'яті серед чинників, що знижують її ефективність. Водночас у роботі представлено значну кількість суб'єктів, залучених до формування та реалізації молодіжної політики на національному й місцевому рівнях. У зв'язку з цим виникає питання щодо можливості чіткого розмежування їхніх повноважень, відповідальності та механізмів координації (розділ 2.2).

3. У дисертації авторкою запропоновано систему критеріїв оцінки ефективності молодіжної політики, що включає інституційну сталість, політичну участь молоді, репрезентативність, відповідність європейським стандартам, результативність програм та ресурсне забезпечення (розділ 3.1). Запропонований підхід є безумовно перспективним, однак дискусійним залишається питання щодо подальшої операціоналізації зазначених критеріїв, зокрема визначення конкретних показників їх вимірювання, вагомості окремих критеріїв та можливості формування інтегрального показника ефективності. У цьому контексті виникає питання: яким чином запропонована система критеріїв може бути трансформована у практичний інструмент порівняльного оцінювання ефективності молодіжної політики різних територіальних громад або регіонів України?

Зазначені дискусійні положення не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи, а визначають напрями подальшого розвитку досліджень молодіжної політики в Україні та можуть бути предметом наукової дискусії.

Загальний висновок.

Представлена дисертація Єрмоленко Ірини Володимирівни на тему «Особливості молодіжної політики в сучасній Україні» є самостійним завершеним науковим дослідженням. Робота відзначається високою актуальністю обраного напрямку пошуку та містить низку оригінальних положень, які формують її наукову новизну. Дисертаційне дослідження відповідає спеціальності 052 Політологія.

Дисертаційна робота відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), постанови Кабінету Міністрів України № 261 від 23 березня 2016 р. «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)» (зі змінами й доповненнями від 19 травня 2023 р. № 502), а також постанови Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 р. «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (зі змінами від 19 травня 2023 р. № 502).

Зазначене дозволяє зробити висновок, що Єрмоленко Ірина Володимирівна авторка дисертації «Особливості молодіжної політики в сучасній Україні», заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 052 Політологія.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук,
професор, завідувач кафедри економіки,
обліку та оподаткування Національного
університету «Чернігівська Політехніка»

Жанна ДЕРІЙ

Підпис проф. Дерій Ж.В. засвідчую.

Проректор з НР Приступа А.Л.

